

HÜBERT ILDIKÓ

A PÁPAI ÉNEKSKÖNYV-TÖREDÉK

A Dunántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárában, Pápán őrzik azt a nyolc levélből álló, haránt alakú kis énekeskönyv-töredéket, amely Illésházy István: *Ferendum et sperandum* című versét (RMKT 1,80) és egy ismeretlen szerzőtől származó - *Szegény fejem Uramhoz óhaj*t kezdetű - ének öt versszakát tartalmazza (RMKT 8, 151.)

A füzetecske legnagyobb mérete: 105 x 80 mm, az eredeti kikövetkeztethető mérete: 110/120 x 80/90 mm. A kötésnél minden levélpár nagyobb részét levágták, így a 4. 6. 7. és 8. levél meglehetősen csonka. A többi levél széléből csak néhány betű hiányzik. A fenti és lenti lapszél ép, csupán az első versszaknál csonkították meg annyira, hogy a verscímet, vagy nótajelzést nem lehet elolvasni. Az sajnos megállapíthatatlan, hogy melyik kötet táblájából került elő a már említett XVII. századi verstöredék. Így az énekeskönyvecske provenienciájára ebből nem tudunk következtetni.

Rövid közlésünk címében az énekeskönyv-töredék megjelölést használtuk, mivel a kis füzet terjedelme nemcsak nyolc levélből állhatott: a befejezetlen második vers abbamaradásakor az őrszó egy következő füzetten való folytatódásra utal.

A kézirat két kéztől származik, mindkettő a XVII. századból való. Illésházy énekének végén az 1623-as évszámot tudjuk kikövetkeztetni a töredékes sorokból. Hogy ez a másolás évét, vagy a lemásolt szövegben feltüntetett évszámot jelenti-e, nem tudjuk. Összehasonlítva az RMKT I. kötetében található variánsokkal, megállapíthatjuk, hogy szövegünk eltér az ott figyelembe vett XVII. századi előfordulásoktól. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért az RMKT-ban közölt alapszövegtől eltérő variánsokat más betűtípussal jelöltük. Szövegközlésünkben a hiányos, de a szótöredékekből és a hely terjedelméből kikövetkeztethető betűk helyére pontokat

tettünk. És bár többnyire pótolhattuk volna az ismert szöveg segítségével a hiányzó szavakat, ezt egyrészt a kiegészítések bizonytalansága, másrészt szövegünk csonkaságának érzékelhetőbbé tétele miatt nem tettük. Egyébként az RMKT alapszövegéhez készített apparátus (ha az előkerült szöveg hiányait jelölnénk) terjedelme jóval meghaladta volna a teljes szöveg közlését.

A lap szélével levágott szövegrészre (különösen a 4. 6. 7. és 8. levélen) ...(?)-lel figyelmeztetünk. A strófaszámzás (és lapszámzás) túllünk származik. Illésházy éneke csak a második oldalon kezdődik, ezért található az első versszakszám mellett az I.b. lapszám.

Illésházy verse után a **Szegény fejem Uranhoz óhajt** kezdetű ének öt strófája következik, oldalanként egy-egy versszakkal. E nagyon töredékes verset Stoll Béla szíves segítségével azonosítottuk. Szövegközlésünkben itt is a fentebb leírtakhoz hasonlóan jártunk el, ugyanazon indokok alapján.

A XVII. században mindegyik ének nagyon elterjedt volt. Nyomtatott kiadásai ellenére, vagy talán éppen amiatt, csak egy-egy kódex szerepel a két vers kéziratos lelőhelyeként. Sőt Illésházy **Forog az szerencse** kezdetű versének csak első strófája található meg a Balassa-kódexben. Második versünk a Kuun-kódexben fordul elő, igaz ott kétszer is, egy 1630-ból és egy 1634-ből származó másolatban. E másolatokhoz áll közel most előkerült szövegünk, bár itt-ott ettől is eltér.

Pápai Illésházy verstöredékünk tartalmában is új vonást mutat. Az **enientul el valtam, enides egiam, megh szan edessem** változatokból az derül ki, hogy a másoló (vagy korábbi másoló) 1623-ban szerelmes verssé alakította az eredetileg e vonásokat nélkülöző éneket. Ez is indoka volt szövegünk teljes és szövegű közlésének.

1.b.

1. Forog az s.....cse mit bizunk üh benne semmiben nem allan..
csak ideig **kedves** tundoklo oueghez **minden kepen** hasonlo
ki mint hogi el **mulik** ig eois változik Allapota romlando.
2. Ezvilagi sok kinc meliben semmi io ninc mulhatik szerenceietul
tundoklo urosag **az beli** meltosag fug ennek ereietul
ha megh szunik kedve kud idegen **herre** rigi lako **helliunbol(!)**

2.a.

3. Rollam vehet ebol mint egi szep tuko.bol maganak minden peldat
mert az mit ram osztta tullem ugi **elranta** szerencze Adomaniat
ki kedvemre eltem kel imar szenvednem szankivetesnek kiniaat.
4. Ez roz czalard vilagh ki mero Hamisagh engem.. iai el vezte
mint halat Horogra ugi czala sok **bunre** hizelkedo bezede
etkevel taplala me..ben reitve **alla** izoniu czalard merge.

2.b.

5. Nemis **kerultem** el szentseges erkolcsele hizelkedo poharat
nem iutvan ezemben hogi isten mindenben ielenti igassagat.
Az mint sok iom utan erzem imar **miltan** istenemnek ostorat.
6. De miert czudalom isten dolga tudom hogi **io g....ra** fordul
vetkunket el..ri .. reiankis kuldi bunteteset ostorul
segitseget tullunk tantia ha nem terunk regi gonossaginkbol.

3.a.

7. Vgi en buneimert istenem ...(?)sert el hagiote es megh ..alt
....mas embere. mindenut **ram f...?** ellensegem ram kialt
lesben m.. Allanak s feiemnek akarnak sze...ni szorniu halalt.
8. **Enientul el** váltam egiedul ma..... Baratim el hattanak
idegen h...? es **szakatlan meszok szuvenet ro.tiak**
idegen emberek engem el.....nek magok hozam sem terue..

3.b.

9. Elieke .em tudom mert **ketsegh** ..lalom s kenaim nevedeknek
ketseg..n esseme halalt s..rez.eke **giomol.alon** feiemnek
Azt sem mihelhetem mert el-vezti lelkem haragia ...enemnek.
10. .urnom hat iob leszen mert megh ..o (isten) veszen istenem
szentfiaiert
.unom el **feleitven** pokolra sem...(?) lelkem ki hoza **megh** tert
..ha kerezte atlat keservesen **probalt** ..rtelmes iuletemert.

4.a.

11. **Szenvednem** bekev.. ...(?) eszel bi.....m mi...(?)
...(?) m...valtómved...(?) u.. sseg.m...t ...tbe.
...(?) vagiok **aki igi sze...?** eztis tobben.

12. **Peldazat** sokakna. ...(?)taknak latom ...(?)
minden esetekbe. ...(?) reszes vagiok sok...(?)
enides egiam mesze...(?) iut eszembe ...(?)
- 4.b.**
13. ...(?)klan m... **fak**(?)...(?) haz...sesnek
...(?) io **s...enczeievel** ...zik ...(?)
mikor azt ohaitia ...(?)tit latia regi lako...(?)
14. ...(?)rak oszel ha tavoznak ...(?)k ismet niarban
...(?)es vadak mesze ha ...(?) ternek szokot bar.....
...(?)k egiedul nekem ...(?) megh ternem oromom Haileka.. .
- 5.a.**
15. Az tel mikor mulik vigh **orom** ...(?)zik fod mindenestul uijul
le..... erdo eorvend az sik mezo vir..... be borul
csak en szegeni **ar..** sirok es kesergek mert örö... nem uiul.
16. Niughatatlan sok gon ... anira vont hogi nem soka ... emezt
ha nem szania lelkiemto istenem sok **siralom s bu** ...(?)
sot en ellensegem czudallia engem az foldis el nem ...(?)
- 5.b.**
17. .. megh szan **edessem** s eni ...(?)**resim** tudom iomra fordul..k
mulnak ohaitasim noha ..st koniveim szemeimbol ..ordulnak
mint nap eso ut.n ugi banatim utan oro...(?)
18. ..get er elhittem **udois** .indenben banatnak vege ..akad
nagi eros ku sziklak ..ovel **romlanak** udovel ten..r apad
ugi sok **banatimnak .ok keserusegimnek** udovel vege szakad.
- 6.a.**
19. Mikor...(?) vezket rak...(?) szöld erdo...(?)
egi meszot...(?)met **vigaz**...(?)ben
ezeke. ...(?) az eszer..... **es az hu.....mban.**

Finis

1. ... uramhoz ohajt ...es szwvet neki ...tenem mely sok ...
mutas **enekem** ...gi **pokolbol** ...ak veghetetlen ...

2. Buszwumet foy.. meregel **megh** fo... **bw**entol filtem file...
kesergek retegek ugy ... Ram szakadnak az ...
3. könyhulas... szemeim estek ...emel festek ... **romlasimra**
fogiasimra ...k ó halandok fold... twis elestek
4. Aniam ...r **hozal** u...eltolt arniek ha... **koromban** az **oraban** h...
total az szirban(?) bw... nem iot uolna apro ...
5. ...apes homalyban Io ... testem ... rakua ... **kegielmedel** rolam
uedel ...del toroldel buneim ... had kelyek fel
hogy ... uezekel.